

ODSŁONIĆ TWARZ CHRYSTUSA

SZUKAM WAS

Poradnik metodyczny
do nauki religii dla klasy VII szkoły podstawowej

Wydawnictwo WAM • Księża Jezuici
Kraków 2013

© Wydawnictwo WAM • Księża Jezuici, Kraków 2011
Wznowienie 2012, 2013, 2017

Poradnik metodyczny do nauczania religii rzymskokatolickiej według podręcznika
nr AZ-31-01/10-KR-1/11 zgodnego z programem nauczania nr AZ-3-01/10

Recenzenci

ks. prof. dr hab. Roman Murawski SDB, ks. prof. dr hab. Piotr Tomasik

Redakcja

ks. Władysław Kubik SJ (kierownik zespołu),
Teresa Czarnecka, ks. Grzegorz Łuszczak SJ

Autorzy

Teresa Czarnecka, Mariusz Gajewski SJ, Małgorzata Juda-Mieloch
ks. Władysław Kubik SJ, ks. Grzegorz Łuszczak SJ, Maria Poniewierska

Współautorzy

ks. Krzysztof Biel SJ, Agnieszka Dekert, Anna Duka, ks. Stanisław Tabiś SJ

Projekt okładki, opracowanie graficzne, łamanie
Tomasz Mieloch

Płyta CD i DVD
Studio INIGO

NIHIL OBSTAT
Prowincja Polski Południowej Towarzystwa
Jezusowego, ks. Wojciech Ziółek, prowincjał.
Kraków, 10 sierpnia 2011 r., l.dz. 184/2011

ISBN 978-83-277-0781-9

WYDAWNICTWO WAM
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków
tel. 12 62 93 200 • faks 12 42 95 003
e-mail: wam@wydawnictwowam.pl
www.wydawnictwowam.pl

DZIAŁ HANDLOWY
tel. 12 62 93 254-255 • faks 12 62 93 496
e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

KSIĘGARNIA WYSYŁKOWA
tel. 12 62 93 260
wydawnictwowam.pl

Wprowadzenie do poradnika metodycznego

Obecna seria podręczników Wydawnictwa WAM do nauki religii w gimnazjum pt. „Odśłonić twarz Chrystusa” nawiązuje swoją formą i proponowanymi metodami pracy do serii podręczników o takim samym tytule, które znalazły już swoje miejsce w naszych szkołach.

Podręczniki zostały napisane na bazie nowej *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* oraz nowego *Programu nauczania religii rzymsko-katolickiej w przedszkolach i szkołach* (z 2010 r.). W związku z tym zawierają one nowe treści, których nie było w poprzednich podręcznikach. Poszerzenie dotyczy historii zbawienia Starego Testamentu (uczniowie poznają lepiej niektóre postacie i ich znaczenie tak historyczne, jak i dla chrześcijan dzisiejszych czasów), historii Kościoła powszechnego (w Europie i Polsce) oraz postaci świętych, szczególnie polskich.

Wszystkie zagadnienia zostały ściśle skorelowane z *Podstawą programową kształcenia ogólnego*, która już obowiązuje w gimnazjum. Treści katechez w dotychczasowych podręcznikach wykraczały niekiedy poza te ramy, a stopień ich trudności mógł zniechęcać przeciętnego ucznia nowego gimnazjum. W związku z tym obecne podręczniki zostały dostosowane do obniżonego wieku uczniów. Niezmienione pozostały ogólne założenie serii, forma podręczników i poradnika metodycznego. Ten ostatni przybrał postać jednej książki zamiast dotychczasowych kilku zeszytów. Jest to odpowiedź na postulaty katechetów dotyczące zarówno formy, jak i ceny poradnika.

PORADNIK METODYCZNY

Niniejszy *Poradnik metodyczny do nauki religii dla klasy 1 gimnazjum* ma służyć katechezie jako pomoc w realizacji zadania nauczania religii w szkole i w korzystaniu wraz z uczniem z podręcznika ucznia pt. „Szukam was”. Poprzez katechezę chcemy uświadomić uczniom – z wszystkimi konsekwencjami tej świadomości – że „człowiek nie może zrozumieć siebie i świata bez Jezusa Chrystusa”¹. Dopiero osobiste zaangażowanie w relację z Chrystusem otwiera człowieka na źródło prawdziwego rozwoju. Nie da się tego osiągnąć bez modlitwy i katechezy opartej na Biblii jako objawionym słowie Bożym. Warto zauważyć, że na przykład na języku polskim dzieci zapoznają się z tekstami biblijnymi i religijnymi dziełami sztuki, nie zajmują się jednak zawartymi w nich treściami

1 bł. Jan Paweł II, Przemówienie na placu Zwycięstwa w Warszawie, 2 czerwca 1978 r.

objawionymi. Stąd bierze się zasadnicza różnica między katechezą a innymi lekcjami, nawet jeśli są to lekcje wychowawcze. Na katechezie musi być miejsce na przygotowanie do modlitwy, modlitwę wspólną i osobistą oraz na rozważanie słowa Bożego.

Specyfika katechezy zmusza także do zastanowienia się, jak planować katechezę pod względem metodycznym. Znamy tradycyjny podział metod nauczania na: podające, problemowe, eksponujące i oparte na działaniu. W zasadzie każda z nich ma zastosowanie na katechezie. Jednak i pod tym względem istnieje różnica między metodami stosowanymi w nauczaniu większości przedmiotów szkolnych a przydatnymi do katechizowania. Wynika ona ze specyfiki celu, do którego zmierzamy. Cel ogólny to budowanie więzi z Bogiem, wprowadzanie „w pełnię życia chrześcijańskiego. Zadaniem katechezy jest doprowadzenie człowieka nie tylko do spotkania z Jezusem, ale do zjednoczenia, a nawet głębszej z Nim zażyłości (DOK 80)”². Natomiast cel szczegółowy kryje się w tym, co zamierzamy osiągnąć podczas konkretnej katechezy. Istotną sprawą decydującą o wyborze metody dydaktycznej jest także znajomość grupy, z którą będziemy pracować, młodzieży, z którą się spotkamy. Ważne bowiem jest, co uczniowie naprawdę pomyślą i jak naprawdę zareagują na nasze działania, a nie to, co chcemy, żeby myśleli, i jak my chcemy, żeby reagowali. Częstym błędem katechetów jest myślenie życzeniowe, nie liczące się z realiami. W przygotowaniu „Poradnika metodycznego” staraliśmy się mieć te wszystkie sprawy na uwadze.

Na załączonej płycie znajduje się krótkie **Wprowadzenie dla katechety**, w którym zawarte zostały podstawowe informacje metodyczne na temat poruszanych w jednostce zagadnień, jak i szczegółowego celu danej jednostki tematycznej. Na początku podane są **Materiały i pomoce**, jakie będą przydatne podczas prowadzenia lekcji. Następnie katecheta otrzymuje dokładny **Scenariusz katechezy**, który jest propozycją sposobu przeprowadzenia określonej katechezy. Nie chcemy jednak w ten sposób ograniczać inwencji katechety, lecz jedynie przyjść mu z pomocą i ułatwić poprawne skorzystanie z podręcznika ucznia z serii „Odsłonić twarz Chrystusa”.

Podręcznik ucznia i poradnik metodyczny zostały opracowane przez zespół katechetów, nauczycieli i teologów w oparciu o ich wieloletnie doświadczenia w pracy z młodzieżą. Obecne wydanie uwzględnia także uwagi katechetów zebrane w ciągu kilku lat pracy z tą serią w gimnazjach.

PODRĘCZNIK UCZNIA

Treści, które uczeń pozna przy pomocy podręcznika, nie mają charakteru wiedzy akademickiej. Praca z podręcznikiem ma przede wszystkim pomóc uczniowi w zdobywaniu umiejętności krytycznego myślenia i wyciągania wnio-

² Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce*, Kraków 2010, s. 9.

sków, a także w rozszerzaniu i porządkowaniu swojego poglądu na świat i życie w świetle wiary Kościoła katolickiego – czyli pomóc w kształtowaniu dojrzałości chrześcijańskiej. Poradnik metodyczny z kolei ma służyć pomocą katechezie w osiągnięciu wspomnianych celów.

Niezmienione pozostały struktura jednostki lekcyjnej i metody.

Schemat każdej jednostki tematycznej obejmuje:

- **teksty** przedstawiające temat. Są to urywki Pisma Świętego i dokumentów Kościoła, opowiadania, fragmenty interesujących dzieł literackich (prozy i poezji) oraz teologicznych, a także schematy i mapy myśli porządkujące treści danej katechezy;

- **ilustracje**: zdjęcia dzieł sztuki, zdjęcia z życia we współczesnym świecie oraz żarty rysunkowe, które zawsze ściśle nawiązują do treści katechezy, uzupełniając ją;

- **„Pytania i zadania”**: propozycje różnorodnych ćwiczeń (ustnych i pisemnych), których wykonanie prowadzi uczniów do samodzielnego zrozumienia tekstów biblijnych, treści religijnych oraz zrozumienia świata i siebie; ćwiczenia te zostały na przepracowane i dostosowane do nowej *Podstawy kształcenia ogólnego*;

- **pytania problemowe** i tzw. pytania kluczowe – zebrane pod hasłem „Jak sądzisz?”;

- **rozważania i modlitwy** związane z tematem, odnoszące się do życia osobistego i wspólnotowego młodych ludzi – zamieszczone pod tytułem „Refleksja i modlitwa”;

- **praktyczne zastosowanie** nowych wiadomości w formie wskazówek dla uczniów pragnących pogłębiać swoją przyjaźń z Jezusem, pomocne w pracy nad sobą i swoim rozwojem duchowym – ujęte pod hasłem „Jeśli chcesz...”

- **synteza** treści każdej jednostki w formie notatki w rubryce „Masz wiadomość!”

- **słownik** zawierający objaśnienia nowych pojęć.

Układ treści i zadań sprzyja zdobywaniu przez uczniów umiejętności, które są niezbędne podczas egzaminu gimnazjalnego i następnych etapów nauczania, m.in. analizy i interpretacji tekstów literackich (w tym lektur szkolnych), dzieł malarskich, czytania ze zrozumieniem, różnych form wypowiedzi ustnych i pisemnych. Taka korelacja, nie tylko treściowa, ale i dydaktyczna, jest postulowana zarówno w nowej *Podstawie programowej katechezy*, jak i w nowym *Programie nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*.

Proponowany przez nas podręcznik ucznia spełnia równocześnie wymogi dydaktyczne języka polskiego. Autorzy starają się mówić o sprawach religijnych językiem prostym, zrozumiałym, nie nadużywając terminów teologicznych lub zawsze je wyjaśniając. Tam, gdzie autorom szczególnie zależy na budowaniu relacji między Bogiem a uczniem, nie unikają nawet pewnej inkulturacji, która jest niezbędna, by młody człowiek zrozumiał, że Bogu zależy na ludziach takich, jakimi są.

Strona graficzna podręcznika ucznia nawiązuje do bliskiej uczniom formy stron internetowych: ikonki i okienka porządkują treści i sprzyjają znajdowaniu potrzebnych informacji. Podręcznik zawiera również wiele zdjęć, reprodukcji dzieł sztuki, map, plakatów, które nie tylko ułatwiają zapamiętanie treści, ale też poszerzają wiedzę o kulturze i uczą wrażliwości na piękno. Komiksowe rysunki nawiązujące do sytuacji znanych młodzieży z życia codziennego są znakomitą ilustracją treści katechez w żartobliwej formie.

Pragniemy podkreślić szczególnie rodzaj korelacji *Poradnika* z podręcznikiem ucznia. *Poradnik* zgodnie z intencją zespołu redakcyjnego ma być szczególnym rodzajem pomocy, która ma ułatwić katechecie prowadzenie uczniów do dojrzałej wiary. Dlatego podręcznik dla klasy I gimnazjum nosi tytuł *Szukam was*. Ma on uświadamiać uczniom, że Bóg pierwszy wychodzi na spotkanie z nami i czeka cierpliwie na naszą odpowiedź na Jego bezinteresowną miłość. Z kolei tytuł całej serii podręczników dla trzech klas brzmi *Odstonić twarz Chrystusa*. Mamy bowiem nadzieję, że zaproponowane w podręcznikach treści i praca ucznia stworzą szansę coraz lepszego odkrywania przez niego prawdziwego Oblicza Chrystusa, które go zafascynuje i skłoni do pogłębienia przyjaźni z Jezusem Chrystusem. Projekt graficzny strona okładki wskazuje na prawdę, że Chrystus jest obecny w każdym człowieku.

Katecheza wstępna

Dlaczego chodzę na religię?

Wprowadzenie dla katechety znajduje się na załączonej płycie.

Materiały i pomoce:

- karteczki do przeprowadzenia ankiety;
- kartki z wymaganiami i kryteriami ocen (katecheta znajdzie je na końcu poradnika – „Materiały do wydruku”),
- podręcznik.

SCENARIUSZ KATECHEZY

Po przedstawieniu się katecheta wprowadza zaproponowaną w podręczniku na stronie 5 scenkę i przeprowadza ankietę. Jeśli to możliwe, warto przygotować scenkę przed lekcją. W związku z tym, że uczniowie i katecheta dopiero się poznają, można chętnym dać teksty tuż przed lekcją albo na początku katechezy zapytać, kto lubi recytować i już występował na scenie. Potrzebne są trzy osoby. Jeśli z jakichś przyczyn trudno jest przeprowadzić scenkę, można zaproponować, by ktoś z uczniów przeczytał ją z podręcznika, lub każdy uczeń czyta jej tekst w ciszy. Tekst może przeczytać także sam katecheta, jeśli sądzi, że uczniowie będą słuchać uważnie. Należy jednak pamiętać, że każda aktywność uczniów podczas katechezy sprzyja ich zaangażowaniu.

Część wstępna katechezy

Uczniowie przedstawiają scenkę lub czytają tekst pt. „Dlaczego chodzę na religię?” (podręcznik s. 5). Jeśli jest to inscenizacja, katecheta kończy ją wyraźną informacją, że „aktorzy” już „wrócili do siebie” – nie są „Moniką, Krzyśkiem i Andrzejem”, tylko sobą, w swojej klasie. Jest to tzw. „odczarowanie roli”, bardzo potrzebne do tego, by zapobiec „przenoszeniu ról” na rzeczywiste osoby.

Część zasadnicza katechezy

Katecheta zadaje uczniom pytania (zadanie 1. i 2.). Uczniowie przedstawiają różne możliwe motywacje uczęszczania na religię. Zadania mają pobudzić uczniów do zastanowienia się nad ich własnymi motywami uczęszczania na lekcje religii.

ZADANIE 1.

Krzyśiek uczęszcza na religię, bo rodzice mu każą.

Monika chce dowiedzieć się czegoś interesującego.

Andrzej chce lepiej rozumieć siebie jako osobę wierzącą.

ZADANIE 2.

Uczniowie mogą przychodzić na lekcję religii:

- bo uważają pogłębianie wiary za swój obowiązek chrześcijański, uważają, że to zbliży ich do Boga, do Jezusa Chrystusa,
- chcą mieć na świadectwie stopień z religii, żeby móc przyjąć bierzmowanie i wziąć kiedyś ślub kościelny,
- chcą mieć na świadectwie stopień z religii, żeby podwyższyć sobie średnią ocen,
- chcą być z całą klasą na lekcji, a nie gdzieś poza nią, osobno,
- inne (uczniowie mogą podać własne, jeszcze nie wymienione powody i motyw).

Przeprowadzenie ankiety. Katecheta rozdaje karteczki i wyjaśnia zasady ankiety.

Proszę, abyście odpowiedzieli na pytania anonimowo, to znaczy bez umieszczania na kartce swojego imienia i nazwiska. Chcę, aby wasze odpowiedzi były absolutnie szczere. Żeby to ułatwić, proszę, byście nikomu z klasy nie pokazywali swoich odpowiedzi ani nie dzielili się nimi. Jeśli ktoś chce podzielić się z innymi swoimi odpowiedziami, może to zrobić na przerwie, a nie teraz.

Proszę teraz o uwagę. Będę zadawać pytania, a wy piszcie tylko numer pytania i odpowiedź.

W odpowiedzi na pierwsze pytanie wystarczy wybrać imię: za chwilę wyjaśnię, o co chodzi.

Na drugie pytanie odpowiedzieć: „tak”, „nie” lub „czasami”.

Na trzecie i czwarte trzeba odpowiedzieć, podając przybliżony czas (termin).

Pierwsze pytanie brzmi: Czy przyszedłem na religię z takiego samego powodu, jak Krzysiek, Monika czy Andrzej? Wystarczy podać imię. Jeśli ktoś przyszedł z jeszcze innego powodu, proszę, by napisał imię tej osoby ze scenki, której poglądy są mu najbliższe, i dodał kilka słów swojego komentarza.

Katecheta pisze na tablicy numery pytań i odpowiedzi do wyboru:

1. Krzysiek, Monika lub Andrzej;

Drugie pytanie: Czy chodzisz w niedzielę na Mszę świętą?

2. Tak, nie lub czasami.

Trzecie pytanie: Kiedy ostatni raz przyjąłeś Komunię Świętą?

3. Napisz, kiedy.

Czwarte pytanie: Kiedy ostatni raz spowiadałeś się?

4. Napisz, kiedy.

Katecheta zbiera karteczki i miesza je. Następnie przeprowadza szybkie liczenie odpowiedzi na pierwsze pytanie (pozostałe odpowiedzi są tylko do jego wiadomości) – wyznacza osoby, które zapisują na tablicy, ile razy padnie imię, które katecheta odczytuje z kartki.

Następnie katecheta krótko komentuje wyniki ankiety. Podajemy przykładowy komentarz, odpowiedni do sytuacji, w której kilka osób dzieli postawę Krzyska i Moniki.

Witam tych, którzy przyszli na katechezę z przekonania, i tych, którzy przyszli z ciekawości. Mam nadzieję, że się nawzajem na sobie nie zawiedzimy,

choć pewnie doświadczenia będą różne. Witam także tych, którzy przyszli ze względu na rodziców. Mam prośbę, byście uszanowali potrzeby pozostałych uczniów, nie przeszkadzali nam w pracy i starali się wyciągnąć z tych lekcji jakąś korzyść dla siebie. Postaram się, by katechezy uczyły was stawiania pytań i szukania odpowiedzi. Poza ważniejszymi celami mam także i ten, by pomóc wam przygotować się do egzaminu końcowego za 3 lata. Jak? To zobaczycie „w praniu”. Myślę, że dzięki różnorodności, o której świadczy przeprowadzona właśnie ankieta, nauczycie się także szacunku dla poglądów innych niż własne.

Modlitwa

Wszystkich teraz proszę o chwilę skupienia. Najlepiej usiądźcie wygodnie, ręce możecie położyć na ławce. Zamknijcie oczy. Odpowiedzcie sobie na jeszcze jedno pytanie, ale w myślach, nie okazując na zewnątrz, co myślicie:

– Czy wierzę, że tu, wśród nas, w sposób zupełnie inny, niż jesteśmy sobie w stanie wyobrazić, jest obecny Bóg, Żywa Obecność, bardziej żywa niż nasza tu obecność, źródło naszego życia?

Po chwili ciszy katecheta wzywa młodzież do wspólnej modlitwy. Warto już na pierwszej lekcji wprowadzić zwyczaj zapalania na czas modlitwy świecy. Można także dopiero uczniów do tego przygotować, np. zapytać, czy ktoś może przynieść świecznik, który nadaje się do przenoszenia z klasy do klasy (w wielu szkołach lekcje religii odbywają się w różnych salach).

Jeśli wierzysz, że On tu jest – spróbuj w myślach powiedzieć Mu: Wierzę. Jeśli wątpisz, możesz prosić o uczciwość w poszukiwaniach – może chciałbyś uwierzyć... Jeśli nie wierzysz, zachowaj szacunek dla przekonań innych.

Wszyscy wstańcie. Także niewierzących proszę, by w czasie, gdy się modlimy, stali i zachowywali ciszę.

Wszyscy wstają i po chwili skupienia zapowiadamy modlitwę „Ojcze nasz”. Prosimy, by wszyscy zatrzymali się na chwilę osobistej refleksji po słowach: „Święć się imię Twoje, przyjdź Królestwo Twoje, bądź wola twoja jako w niebie, tak i na ziemi”.

Zwróćmy się do Tego, w którego Obecność wierzymy, a może pragniemy wierzyć. Powiedzmy Mu w myślach o swoich nadziejach i obawach związanych z nową szkołą: „Ojcze nasz...”.

Podsumowanie

Po modlitwie zwracamy uwagę uczniów na tekst pod hasłem: „Jeśli chcesz...” (podręcznik, s. 5).

Bogu zależy na każdym z nas. On w pewnym sensie „stawia na nas” i cierpliwie czeka. W podręczniku umieszczone są teksty, które mogą pomóc w podjęciu drogi do Niego. Są one przeznaczone dla wszystkich, ale ich tytuł „Jeśli chcesz...” ma nam uświadomić, że Bóg do niczego nas nie zmusza. Prawdziwa przyjaźń i miłość są wolnym wyborem, nie przymusem, a Bóg pragnie naszej wolnej odpowiedzi. Mówi do nas: Jeśli chcesz. Więc jeśli chcesz, przeczytaj i wykonaj. Chętnym radzę założyć osobisty zeszyt, tzw. zeszyt „Myśli”, w któ-

rym będą mogli zapisywać swoje „myśli do Boga i o Bogu”, np. modlitwy, refleksje, postanowienia. Nie będziecie go pokazywać nikomu, nawet mnie, katechecie, chyba że ktoś sam zechce zapoznać mnie z jego treścią.

Informacje organizacyjne

Katecheta informuje uczniów, co będzie potrzebne na katechezie: podręcznik, czasami Pismo Święte – najlepiej Starego i Nowego Testamentu, zeszyt. Warto, by uczniowie przygotowali kartki bloku rysunkowego w teczkach biurowych (na prace plastyczne), do których będą mogli także zbierać przydatne wycinki gazet, ciekawe zdjęcia i wydruki z Internetu.

Uczniowie zapoznają się z podręcznikiem, by zobaczyć m.in., gdzie mogą szukać materiału na sprawdziany, gdy np. ktoś opuści lekcję. Katecheta przedstawia zasady oceniania: prace klasowe, prace na lekcji, prace domowe, prace dodatkowe (na ocenę celującą). Wymagania przedmiotowe i kryteria ocen rozdajemy uczniom do wklejenia w zeszyt, nie dyktujemy ich (zob. „Materiały do wydruku” na załączonej płycie). Ważne jest, by rodzice zapoznali się z wymaganiami i potwierdzili to podpisem. Można podać informacje o planowanych kołach zainteresowań (np. biblijne, liturgiczne lub zespół muzyczny).

Zapis w zeszytce

Temat: Dlaczego chodzę na religię?

Uczniowie wklejają wymagania i kryteria ocen (do podpisu przez rodziców).

Materiały i pomoce na następną katechezę:

- duży arkusz papieru do zapisu kontraktu oraz samoprzylepne karteczki lub karteczki i magnesy,
- przezroczce lub duża reprodukcja, przedstawiająca piękny zachód słońca,
- świeca i pulpit z Pismem Świętym,
- słowa pieśni: *Będę śpiewał Tobie, Mocy moja, Ty, Panie, jesteś mą Nadzieją, Tobie ufam i bać się nie będę* („Materiały do wydruku”),
- podręcznik.

ROZDZIAŁ I

ŁUDZIE PYTAJĄ O MNIE

Katecheza 1

Bardziej prawdziwy czy inny?

Wprowadzenie dla katechety znajduje się na załączonej płycie.

Materiały i pomoce:

- duży arkusz papieru do zapisu kontraktu oraz samoprzylepne karteczki lub karteczki i magnesy,
- przezroczce lub duża reprodukcja, przedstawiająca piękny zachód słońca,
- świeca i pulpit z Pismem Świętym,
- słowa pieśni: *Będę śpiewał Tobie, Mocy moja, Ty, Panie, jesteś mą Nadzieją, Tobie ufam i bać się nie będę* („Materiały do wydruku”),
- podręcznik.

SCENARIUSZ KATECHEZY

Modlitwa

Katecheta rozpoczyna od wyciszenia uczniów. Niekoniecznie musi proponować odmówienie formuły modlitwy. Chodzi raczej o to, by zwrócić uwagę klasy, że spotykamy się na tej lekcji w imię Jezusa Chrystusa – a to ją różni od innych, i to niezależnie od przekonań uczniów. Warto także przeformułowywać znane zwroty tak, by zwrócić uwagę na ich znaczenie. Tu proponujemy zmianę przywitania. Można je formułować co kilka lekcji inaczej. Podczas tej katechezy (ale i często w ciągu roku) można zacząć od pytań, które stawiamy, gdy uczniowie wstaną i wyciszą się.

Minęło kilka dni od naszego pierwszego (ostatniego) spotkania. Niech każdy z was zastanowi się:

Czy od tamtego czasu myślałem o Bogu, o Jezusie Chrystusie?

Czy zwracałem się do Niego jak do bliskiej Osoby?

Co zrobiłem ze względu na Niego?

Nawet jeśli o Nim nie pamiętaliśmy, On pamięta o nas i czeka.

Przywitajmy się w Jego imię:

Niech będzie pochwalony nasz Pan i Zbawiciel, Jezus Chrystus.

Być może ze względu na czas poświęcony zawarciu kontraktu zaistnieje potrzeba przeprowadzenia dwu jednostek lekcyjnych. Wtedy temat pierwszej katechezy może brzmieć: *Czego oczekujemy od siebie nawzajem na lekcjach religii?*

Część wstępna katechezy

Zawarcie kontraktu

Wersja pierwsza. Zawarcie kontraktu z klasą należy poprzedzić krótką rozmową z wychowawcą klasy. Jeśli uczniowie zawarli już kontrakt klasowy, można poprosić ich o odczytanie go i powiedzieć, że jest to dokument, który przyjmujemy także i na katechezie. Takie postępowanie będzie bardzo skuteczne: katecheta przekona wychowawcę o swym „takie pedagogicznym”, a uczniom pokaże, że interesuje się życiem klasy. Ponadto szkolne działania nie będą dzięki temu powielane, ale raczej utrwalane. Trzeba jednak zaznaczyć, że katecheza zawiera elementy, których nie ma na innych lekcjach. Jest to okazja, by przekonać się, czy uczniowie mają świadomość specyfiki lekcji religii i ważności modlitwy. W takiej sytuacji tworzymy tylko „aneks do kontraktu” (tłumacząc, że jest to dokument uzupełniający klasowy kontrakt o ten właśnie element). Wystarczy, że każdy zastanowi się, czego oczekuje od innych podczas modlitwy, i zapisze to w swoim zeszycie pod poprzednią lekcją. Chętni czytają swoje sformułowania (dwie, trzy osoby). Katecheta może zapisać jedno trafne sformułowanie na tablicy lub połączyć kilka w jedno zdanie, tak by uczniowie mieli poczucie, że ich praca została wykorzystana. Zapisujemy przyjętą zasadę (lub zasady) w zeszycie pod napisem „Aneks do kontraktu – kl. I...”

Wersja druga. Jeśli wychowawca nie zawarł z klasą kontraktu, katecheta przygotowuje go z uczniami. Przede wszystkim wyjaśnia jego ideę. Można zacytować słownikową definicję kontraktu: „Układ, umowa na piśmie zawarta między stronami, precyzująca warunki i zobowiązania obu stron; dokument, dowód takiej umowy”. Należy podkreślić fakt zawarcia umowy na piśmie oraz zobowiązanie, że w przyszłości w razie konfliktów czy kłopotów z dyscypliną będziemy się odwoływać do tych wspólnych ustaleń.

Sposób zawarcia kontraktu

Katecheta wybiera dwóch uczniów: sekretarza i wykonawcę planszy. Trzeba, aby katecheta wraz z klasą ustalił liczbę punktów w kontrakcie (od 5 do 8), uczniowie bowiem mają skłonność do proponowania ich zbyt wielu, co z punktu widzenia dydaktyki jest niefortunne. Wiadomo, że reguł porządkowych (w klasie I kontrakt ma zwykle właśnie taką formę) powinno być kilka, a po ich wdrożeniu listę tę można uzupełnić innymi.

Dobrze jest przeczytać kilka sformułowań, aby uczniowie wiedzieli, czego katecheta będzie od nich oczekiwał, np.: „Nie mówimy równocześnie”, „Nie spóźnimy się”. Katecheta przypomina także, że na katechezie są sytuacje, których nie ma na innych lekcjach (modlitwa, wspólne czytanie Pisma Świętego), i prosi, by uczniowie wzięli to pod uwagę. Każdy uczeń otrzymuje samoprzylepną kartkę lub – jeśli katecheta dysponuje magnesami – zwykłą kartkę, na której ma zapisać swoją propozycję do kontraktu. Następnie z każdej ławki podchodzi do tablicy jedna osoba i przykleja kartki swoją i sąsiada. Kiedy wszystkie kartki są na tablicy, odczytujemy je kolejno, segregując tematycznie i eliminując powtórzenia. Ustalamy ich hierarchię, dokonując dalszej eliminacji, tak by pozostało na tablicy tyle zasad, ile na początku ustalono (od 5 do 8). We wszystkich czynnościach katechezie, który prowadzi dyskusję, może pomóc uczeń pełniący funkcję sekretarza.

Kiedy lista sformułowań jest kompletna, odczytujemy ją i pytamy uczniów, czy komuś komu nie podoba się jakiś punkt. Jeśli tak – prosimy, by uzasadnił swoje zastrzeże-

nia i wspólnie rozważamy zmianę zasady. Jeśli nie ma uwag, uczniowie wpisują kontrakt do zeszytów. Jedna osoba – ochotnik wykonuje w domu planszę z kontraktem, którą można umieścić w klasie. Na następnej lekcji na tej planszy wszyscy uczniowie i katecheta składają swoje podpisy.

Część zasadnicza katechezy

Opracowanie zadania 1. i 2.

Po ustaleniu treści kontraktu katecheta przechodzi do zasadniczego tematu katechezy. Prosi, by uczniowie przeczytali teksty I, II, III (podręcznik s. 8). Każdy czyta sam lub jedna osoba na głos. Następnie katecheta zadaje pytanie nr 1. (podręcznik, s. 9).

Teksty I, II i III mówią o wietrze: czy twoim zdaniem któryś z tych opisów jest bliższy prawdy niż pozostałe? Czy uważasz, że któryś z autorów się myli?

Proszę, byćście odpowiedzieli sobie nawzajem w ławce na to pytanie i sformułowali tę odpowiedź w jednym lub dwóch zdaniach. W odpowiedzi proszę zawrzeć uzasadnienie.

Na przygotowanie dajemy uczniom ok. 3 minuty. Potem chętni odpowiadają. Po wysłuchaniu jednej lub dwóch wypowiedzi katecheta pyta:

Czy ktoś ma inne zdanie na ten temat albo zupełnie inne uzasadnienie?

Czy te teksty i odpowiedź na pytanie uświadomiły wam coś, na co dotychczas nie zwracaliście uwagi?

Katecheta wysłuchuje dwóch, trzech wypowiedzi.

ZADANIE 1.

Wszystkie teksty mówią o wietrze. Pierwszy jest zaczerpnięty z podręcznika do geografii, drugi jest tekstem poetyckim, a trzeci to fragment psalmu (modlitwa). Na ich podstawie uczniowie powinni odkryć trzy różne sposoby poznawania rzeczywistości: naukowy, artystyczny i religijny.

Następnie katecheta pyta:

Czy jesteście w stanie określić, z jakiej książki mogą pochodzić te teksty?

Uczniowie sami mają określić, z jakiego typu książki pochodzą dane cytaty. Wtedy wykonują w zeszycie zadanie 2.

Dopasuj teksty I, II i III do odpowiednich książek: tomiku poetyckiego, podręcznika szkolnego, modlitewnika.

ZADANIE 2.

Pierwszy tekst – podręcznik szkolny, drugi tekst – tomik poezji, trzeci tekst – modlitewnik.

Refleksja

Katecheta prosi teraz uczniów o chwilę skupienia. Podobnie jak na poprzedniej katechezie, mogą usiąść wygodnie i wyciszyć się. Jeśli jest do dyspozycji przezroczce lub duży obraz przedstawiający piękny zachód słońca, katecheta proponuje, by uczniowie przyjrzeni się mu i wyobrazili sobie, że widzą go na żywo.

Wyobraź sobie zachód słońca np. nad morzem lub w górach.

Czy myślisz o nim jako pięknym zjawisku (doświadczenie piękna wyrażane w sztuce)?

Jako płonącym gazie, który wydziela światło, a znika z oczu dlatego, że Ziemia krąży wokół Słońca (poznanie naukowe – nauki przyrodnicze)?

A może budzi się w tobie tęsknota za czymś porywającym i nieznanym lub czujesz podziw dla Stwórcy tego piękna (doświadczenie religijne)?

Po kilku minutach katecheta proponuje:

Kto chce, może się podzielić swoją refleksją.

Katecheta pozwala na krótkie wypowiedzi i wprowadza do czytania Pisma Świętego.

Spróbujemy wykorzystać to, o czym mówiliśmy, do umiejętnego czytania Pisma Świętego.

Tekst Pisma Świętego (Mt 8, 24-27 – podręcznik, s. 9) czyta jeden z uczniów na głos lub wszyscy czytają po cichu.

Jaką treść religijną przekazuje nam ten urywek Ewangelii?

Można pokierować dyskusją, zadając pytania.

Dlaczego ten tekst wydaje się niewiarygodny?

Czy ten tekst mówi o naturze wiatru w świetle nauk przyrodniczych?

Kto jest głównym bohaterem tego tekstu?

Uczniowie Jezusa znali Stary Testament: Kto według Starego Testamentu jest Panem wszystkiego, co stworzone, także wicherów?

Jeśli Bóg jest Panem natury, to co o Jezusie mogli powiedzieć ci, którzy usłyszeli (przeczytali) o uciszeniu burzy?

O czym Ewangelista chce przekonać czytelników: o dokonanym cudzie czy boskiej niezwykłości Jezusa?

Katecheta podsumowuje i uzupełnia wypowiedzi uczniów – komentuje tekst Pisma Świętego.

Ewangelia nie zajmuje się naturą wiatru, nie skupia się na samym cudzie, lecz na mocy Jezusa, która jest objawieniem Jego boskości. Uczniowie nie wiedzą jeszcze wszystkiego o Jezusie i Ewangelista nie mówi wprost, że Jezus jest Bogiem i Panem Stworzenia. Natomiast pytanie: „Kimże On jest, że nawet wichry i jezioro są Mu posłuszne?”, świadczy o dojrzewaniu ich świadomości i wiary.

Katecheta prosi, by uczniowie napisali notatkę z rozmowy na temat uciszenia burzy, zawierającą główną jej myśl.

Podsumowanie

Dyskusja – „Jak sądzisz?”

Katecheta stawia uczniom pytanie z „Jak sądzisz?”

Łatwiej przyjąć prawdę naukową czy religijną?

Uczniowie wypowiadają się. Katecheta zwraca uwagę na to, by każdy uzasadnił swoją opinię.

Na zakończenie można podsumować, że przyjęcie prawdy naukowej nie wymaga na ogół naszej decyzji – ta prawda wydaje się oczywista. Prawda religijna natomiast łączy się z wolnym wyborem człowieka – wiarą. Katecheta może zapowiedzieć, że kwestia wiary jako wyboru człowieka będzie niedługo tematem lekcji.

Modlitwa

Proponuję, byśmy wysłuchali jeszcze raz Pisma Świętego jako słowa Bożego skierowanego do nas, bo właśnie dla nas spisał je Ewangelista. Zapalimy świecę, znak obecności Jezusa Chrystusa. Słuchając słów Pisma Świętego, w myślach wyznajmy wiarę, że Jezus jest Bogiem.

Katecheta zapala świecę. Wprowadza uroczyste czytanie Pisma Świętego („Refleksja i modlitwa” w podręczniku na s. 9).

Na zakończenie modlitwy katecheta proponuje śpiew: „Będę śpiewał Tobie, Mocy moja” („Materiały do wydruku”).

Zadanie domowe

Do opracowania w domu zadajemy jedno zadanie wybrane z dwóch: zadanie 3. lub 4. z podręcznika (str. 9). Są to zadania najwyżej na ocenę bardzo dobrą – obowiązujące.

Poza zadaniem 3. lub 4. uczniowie mogą wykonać *Zadanie dodatkowe* (tylko dla chętnych): projekt do przygotowania w dłuższym czasie, np. w ciągu tygodnia lub dwóch. Daje ono możliwość otrzymania oceny celującej. Uczniowie mogą to zadanie wykonać w parach. Zwracamy uwagę uczniów na ostatnie zdanie polecenia. Wyjaśniamy, że chodzi o podanie autora i tytułu oraz roku i miejsca wydania wykorzystanego dzieła.

ZADANIE 4.

Uczeń powinien sam ocenić rodzaj sporządzonego przez siebie tekstu w kategoriach: naukowy, poetycki – artystyczny, religijny.

Zapis w zeszycie

Ewentualny temat lekcji poświęconej zawarciu kontraktu:

Temat: Czego oczekujemy od siebie nawzajem na lekcjach religii?

Zapis kontraktu.

Temat zasadniczej katechezy

Temat: Bardziej prawdziwy czy inny?

Własna notatka z dyskusji na temat treści religijnej zawartej w tekście Pisma Świętego (Mt 8, 24-27). Notatka powinna zawierać myśl, że Ewangelia ukazuje boską moc Jezusa – mówi o dojrzewaniu wiary i świadomości Apostołów, którzy jeszcze nie pojmują boskości Jezusa.

Wykonanie zadania 3. lub zadania 4.

Materiały i pomoce na następną katechezę:

- słownik języka polskiego,
- podręcznik,
- kartka z tekstem modlitwy na koniec lekcji („Materiały do wydruku”).

Katecheza 2

Rozumiesz, co mówię?

Wprowadzenie dla katechety znajduje się na załączonej płycie.

Materiały i pomoce:

- słownik języka polskiego,
- podręcznik,
- kartka z tekstem modlitwy na koniec lekcji („Materiały do wydruku”):

Panie, daj nam zdolność jasnego mówienia o Twoich sprawach. Prosimy Cię, abyśmy umieli porozumiewać się z rodzicami, rówieśnikami i innymi osobami.

SCENARIUSZ KATECHEZY

Część wstępna katechezy

Modlitwa

Rozpocznijmy modlitwą. Proszę, by każdy z was w myślach powiedział Bogu, czego obawia się w nowej szkole i jakie wiąże z nią nadzieje.

Chwila ciszy. Jest to czas dla katechety, by pomodlił się w intencji swojej pracy w szkole i z tą klasą.

Prośmy Boga, byśmy w razie trudności nie tracili nadziei i zawsze podejmowali odważnie wyzwania: czy to dotyczące nauki, czy relacji z innym ludźmi. Pamiętajmy, że jedyne przegrane walki życiowe to te, których nie podejmujemy. Niech nasza prośba będzie wyrażona całym sercem, z mocą – by Bóg mógł nam dawać siłę na miarę naszej prośby: „Ojcze nasz...”

Katecheta prosi, by uczniowie w ciągu minuty po cichu przeczytali teksty I – IV. W poleceniu używa słowa „tekst” (a nie „dialog”) i pyta, co te teksty łączy pod względem formy (uczniowie sami mają określić, że chodzi o dialogi). Następnie katecheta pyta, czy jakieś słowa wymagają wyjaśnień – może nie wszyscy znają język angielski. Być może młodzież zapyta o znaczenie pytania: „We would like to try on that dress size 36?”. Można zapytać, czy ktoś bez znajomości angielskiego, wczytując się tylko w dialog, spróbowałby określić znaczenie tego pytania. Prawdopodobnie uczniowie domyślą się sensu dialogu i przetłumaczą tekst: „Czy mogę przymierzyć sukienkę w rozmiarze 36?”.

Teraz katecheta zadaje uczniom kolejne pytania.

– Określcie tematy dialogów (o czym jest mowa?), rozmówców (kim są? w jakim są wieku?) i okoliczności, w których rozmawiają (miejsce? czas? sytuacja?). Na analizę dialogów mamy 3 minuty.

Należy zwrócić uwagę, że na podstawie krótkich dialogów nie da się odpowiedzieć na wszystkie pytania. Stąd katecheta prosi o ustalenie prawdopodobnych danych. Można tę część wstępną analizy tekstów przedstawić na tablicy w formie tabeli, ale nie jest to konieczne. Proponowane odpowiedzi:

	Tekst I	Tekst II	Tekst III	Tekst IV
Temat	sukienka	nieokreślony	dziewczyna	uczestnictwo we Mszy świętej
Rozmówca I	dziewczyna, która nie zna angielskiego	nieokreślona osoba	babcia	rodzic
Rozmówca II	Kasia, która zna angielski	nieokreślona osoba	wnuczek	dorastający syn
Miejsce	sklep, za granicą	nieokreślone	u babci	w domu
Czas	nieokreślony	nieokreślony	może odwiedzić babci?	niedziela

Dokładne wykonanie tej analizy gwarantuje zrozumienie tekstów i właściwe wykonanie zadań 1-3.

Opracowanie zadania 1. i 2.

Znamy już świetnie cztery dialogi. Spróbujmy teraz je porównać i powiedzieć, co je łączy.

Jeśli uczniowie będą mieli problem z tak szerokim pytaniem otwartym, katecheta przychodzi im z pomocą.

Dialogi łączy to, że rozmówcy nie rozumieją się nawzajem. Określmy przyczynę nieporozumień między rozmówcami. Spróbujmy sformułować rady dla nich: co należałoby zrobić, by uniknąć niejasności w sytuacjach ukazanych w dialogach. Są to zadania 1. i 2. Wykonujemy je ustnie.

Jako ciekawostkę katecheta może podać informację o „fałszywych przyjaciółach” – zob. Tekst I w tabeli.

ZADANIE 1. I 2.

Przykładowe odpowiedzi (ustne) zawarte są w tabeli. Przyjmujemy odpowiedzi uczniów, nawet jeśli nie są sformułowane tak jak zaproponowane, wystarczy, że tylko oddają istotę sytuacji.

	Tekst I	Tekst II	Tekst III	Tekst IV
Przyczyna nieporozumienia	Jeden z rozmówców nie zna angielskiego. Słowo „dress” jest tzw. fałszywym przyjacielem, co innego znaczy po polsku i po angielsku.	Rozmówcy w ogóle się nie słuchają i dlatego nie nawiązują do swoich wypowiedzi.	Wnuczek posługuje się potocznym związkiem frazeologicznym, który babcia rozumie dosłownie.	Syn wykorzystuje to, że rodzic wyraził się potocznie.

Rada	Ucz się języków obcych.	W czasie rozmowy uważnie słuchaj innych.	Podczas rozmowy bierz pod uwagę, z kim rozmawiasz, i staraj się swój język dostosować do tej osoby.	Dbaj o jasność swojej wypowiedzi tak, by nie były one wieloznaczne.
------	-------------------------	--	---	---

Z kolei katecheta prosi, by uczniowie sformułowali odpowiedź babci w dialogu III tak, aby uniknąć nieporozumienia. Wnuk powinien był powiedzieć babci, że Natalia jest jego sympatią, np.:

– Super! Wie babcia, mam sympatię, Natalię. To dziewczyna z mojej klasy.

Następnie katecheta zadaje uczniom pytanie (zadanie 3.), który z rozmówców celowo wprowadza nieporozumienie i po co to robi.

ZADANIE 3.

Chodzi o syna z dialogu IV. Syn chce wprowadzić rodzica w błąd co do swojego uczestnictwa w niedzielnej Mszy świętej.

Katecheta prosi uczniów, by przeredagowali pytania rodzica, tak by uniemożliwić nieporozumienie, np.:

– Uczestniczyłeś dzisiaj we Mszy świętej?

Krótkie podsumowanie tej części katechezy

Język jest często źródłem nieporozumień: zamierzonych lub mimowolnych. Możemy ich uniknąć na wiele sposobów, np. słuchając uważniej rozmówców, ucząc się języków obcych czy wyrażając się bardziej precyzyjnie, jednoznacznie. Szczególnie jasno starajmy się wyrażać nasze myśli, gdy dotyczą one spraw duchowych.

Część zasadnicza katechezy

Przejdźmy do kolejnych zadań, które pomogą nam dbać o precyzję wypowiedzi w sprawach wiary.

Opracowanie zadania 4.

Proponuję wykonać ustnie zadanie 4. Macie na nie 2 minuty.

Katecheta sprawdza poprawność wykonania zadania.

ZADANIE 4.

być w kościele – uczestniczyć w Mszy świętej

wierzyć – uznawać Jezusa Chrystusa za Zbawiciela

wziąć ze sobą ślub – zawrzeć sakrament małżeństwa

iść do spowiedzi – przystąpić do sakramentu pokuty i pojednania

iść na księdza – odkryć w sobie powołanie do kapłaństwa i je podjąć

iść do Komunii – przyjąć Komunię Świętą

odmawiać pacierz – modlić się

Opracowanie zadania 5.

Teraz zwróćcie uwagę, że niejasności mogą się pojawić także w zapisie słów.

Katecheta poleca wykonać dwa przykłady (dwie pary) z zadania 5., zapowiadając, że dokończenie tego ćwiczenia będzie zadaniem domowym. W razie kłopotów z przykładami jeden z uczniów korzysta ze słownika języka polskiego, podając rozwiązanie klasie. Aby nie rozbijać graficznie tego ćwiczenia w zeszyte, polecamy odliczenie dodatkowych 6 linijek na dokończenie zadania w domu. Zapowiadamy, że zadanie to trzeba wykonać ze szczególną dbałością, ponieważ sprawdzian będzie zawierał tekst z lukami do wpisania wielkich lub małych liter.

ZADANIE 5.

Biblia – zbiór świętych ksiąg chrześcijan i żydów

biblia – książka, którą ktoś traktuje jak świętość albo jak wyrocznię; także gruba księga

Kościół – ogół wyznawców, wspólnota

kościół – świątynia rzymskokatolicka

Bóg – w religiach monoteistycznych: Istota nadprzyrodzona, najwyższa, Stworzyciel świata

bóg – w religiach politeistycznych: istota lub jej wyobrażenie, zwierzę, roślina lub rzecz, będące przedmiotem kultu; bożek, bożyszcze, bóstwo; także człowiek albo przedmiot bezkrytycznie uwielbiany, czczony

Duch Święty – trzecia Osoba Trójcy Świętej

duch – energia psychiczna, właściwości psychiczne człowieka; umysł, świadomość, myślenie, dusza; według wierzeń ludowych i spirytystów: zjawia, widmo, upiór, istota bezcielesna; także zapal, odwaga, męstwo, otucha, nadzieja

Baranek Boży – w liturgii i religii chrześcijańskiej: nazwa Jezusa Chrystusa

baranek – młody baran; jagnię; także człowiek o łagodnym usposobieniu, potulny, albo białe chmurki pierzaste; białe grzebienie fal

Trzeba sprawdzić poprawność wykonania dwóch przykładów i przypomnieć o pozostawieniu miejsca na dokończenie tego zadania w domu.

Podsumowanie**Opracowanie zadania dodatkowego**

Zważywszy, że zadanie dodatkowe stanowi istotne podsumowanie katechezy, jeśli czas pozwoli, rozwiązujemy je wspólnie.

Na koniec zwróćmy uwagę, jak sprawa języka, sposobu wysławiania się została przedstawiona w Biblii. Proszę o przeczytanie dwóch fragmentów z Pisma Świętego, zamieszczonych w podręczniku (Syr 27, 5-6 oraz Mt 7, 21). Następnie ustalcie parami w ławkach, jakie są między tymi tekstami podobieństwa, a jakie różnice. Jeśli ktoś nie zapamięta mojego polecenia, może je znaleźć jako zadanie dodatkowe (podręcznik, s. 11).

Katecheta prosi wybraną parę uczniów o udzielenie odpowiedzi.

Jeśli wystarczy czasu, jeden z wniosków możemy zapisać w zeszytach. Jeśli będą kłopoty z tym zadaniem, lepiej poświęcić chwilę na pomoc w sformułowaniu wniosku, niż dyktować uczniom gotowe zdania.

ZADANIE DODATKOWE

Oba teksty Pisma Świętego (Syr 27, 5-6 oraz Mt 7, 21) mówią o języku ludzi: pierwszy o tym, że słowa człowieka świadczą o jego wnętrzu, drugi zaś o tym, że piękne słowa nie wystarczają – Pan Bóg oczekuje od nas pięknych czynów. Drugi fragment jest jakby rozwinięciem pierwszego.

Dyskusja – „Jak sądzisz?”

Przeczytajcie teraz „Jak sądzisz?”. Kto chce się wypowiedzieć?

Pozwalamy na krótkie wypowiedzi. W podsumowaniu wyrażamy własne zdanie. Warto zaznaczyć, że używanie, także pod wpływem emocji, wezwań typu: „Idź do diabła!”, „Jezus, Maria!”, „O, Matko Boska!”, może mieć różne przyczyny, może np. świadczyć o braku szacunku dla spraw religijnych, braku umiejętności panowania nad językiem; może też być spowodowane brakiem modlitwy – czyli zwyczaju świadomego używania imion świętych podczas modlitwy.

Modlitwa

Proszę, wstańcie. Zwróćmy nasze myśli do Boga. Poprośmy Go, by pomagał nam „dogadywać” się z tymi, na których nam zależy, oraz żebyśmy coraz lepiej rozumieli siebie, innych, życie i świat i nie czuli się zagubieni.

Powierzamy jednemu z uczniów przeczytanie z kartki przygotowanej modlitwy – jest to tekst z podręcznika (s. 11) przereklamowany tak, aby był w liczbie mnogiej.

Panie, daj nam zdolność jasnego mówienia o Twoich sprawach. Prosimy Cię, abyśmy umieli porozumiewać się z rodzicami, rówieśnikami i innymi osobami.

Zadanie domowe

Dokończyć wykonanie zadania 5. Przeczytać „Masz wiadomość!”.

Zapis w zeszycie

Temat: Chodzę czy uczestniczę?

Zadanie 5. i notatka z zadania dodatkowego.

Materiały i pomoce na następną katechezę:

- Pismo Święte – Nowy Testament (jeden egzemplarz),
- karteczki, na których uczniowie napiszą swoje pytania,
- podręcznik,
- plansza z podziałem nauk – zob. „Materiały do wydruku”.

Katecheza 3

Masz odwagę pytać?

Wprowadzenie dla katechety znajduje się na załączonej płycie.

Materiały i pomoce:

- Pismo Święte – Nowy Testament (jeden egzemplarz),
- karteczki, na których uczniowie napiszą swoje pytania,
- podręcznik,
- plansza z podziałem nauk – zob. „Materiały do wydruku”.

SCENARIUSZ KATECHEZY

Część wstępna katechezy

Modlitwa

Przywitajmy się w Imię Tego, z powodu którego się tutaj spotykamy: *Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.*

Katecheta sprawdza zadanie domowe – wykonanie zadania 5. Czyta je jedna osoba. Można zamiast tego zebrać zeszyty po lekcji.

Następnie katecheta zadaje uczniom pytanie:

Czasami ludzie w różnych sytuacjach, np. na lekcjach lub w rozmowach towarzyskich, boją się zadawać pytania. Jak sądzicie dlaczego?

Odpowiedzi uczniów pozostawiamy bez komentarza.

Interpretacja Ewangelii

Teraz katecheta czyta tekst Pisma Świętego (z Biblii – nie z podręcznika): Ewangelię wg św. Łukasza 9, 43b-46 i Ewangelię wg św. Mateusza 18, 3-4. Nie trzeba w tym momencie podawać uczniom strony, na której umieszczone są te teksty w ich podręczniku, aby na razie nie czytali komentarza. Katecheta wprowadza do interpretacji tekstu.

Wszyscy byli pełni podziwu dla czynów Jezusa. Mogli się po Nim spodziewać wielkich sukcesów w państwie izraelskim, np. wyzwolenia Żydów spod władzy Rzymu. Co Jezus wtedy zapowiada uczniom?

(Zapowiada swoją mękę, śmierć).

Czy Jego uczniowie rozumieją, o co Mu chodzi?

(Nie rozumieją).

Dlaczego nie pytają?

(Boją się spytać).

Jak sądzicie, dlaczego boją się pytać?

Jeśli młodzież powie, że uczniowie boją się pytać, bo to, co Jezus zapowiada, jest zbyt straszne, za pomocą pytań pokazujemy, że nie to było powodem ich obaw.

A o czym oni myślą? Czy o tym myśli człowiek, który się boi pytać ze strachu przed odpowiedzią?

Wyobraźcie sobie grupę młodych ludzi, którzy rozmawiają o czymś, co ich wszystkich interesuje. Jedna osoba jednak nie jest w tej dziedzinie zorientowana. Czy rozumiecie ją, kiedy udaje, że wie, o czym mowa? Dlaczego nie chce się przyznać do swojej ignorancji?

Katecheta pyta, czy uczniowie wiedzą, co znaczy słowo „ignorancja”. Jeśli nie – wyjaśnia je.

Ignorancja w jakiejś dziedzinie to nieznajomość tej dziedziny, brak wiedzy na jej temat. Kiedy zatem ludzie boją się prosić kogoś o wyjaśnienie tego, co mówi, szczególnie gdy są przy tym inni?

(Ludzie nie chcą, by inni uznali ich za głupców, chcą być uważani za mądrych i znawców. W ten sposób chcą podkreślić swoją wartość i znaczenie, są przede wszystkim skoncentrowani na sobie).

Być może uczniowie Jezusa także bali się pytać, bo nie chcieli okazać się ignorantami. Może jeden przed drugim udawali, że wiedzą, o czym mówi Jezus, aby mieć szansę „bycia ważnym”, bo zaraz potem Ewangelista podaje, że są skupieni na sobie, co innego zaprzęta ich myśli. Co to takiego?

(Uczniowie spierają się, który z nich jest największy, najważniejszy).

Jezus zna ich serca: wie, o czym mówili i czego się boją. Jak reaguje na spory o to, kto w Jego królestwie będzie najważniejszy?

(Jezus stawia uczniom za wzór dziecko i mówi, że ci, którzy są jak dziecko – czyli najmniejsi, nieważni – są wielcy w Jego oczach).

Dzieci na ogół nie wstydzą się tego, że czegoś nie wiedzą. Ciągłe pytają: co to? po co? dlaczego? skąd? Dlatego więc Jezus właśnie wtedy, gdy uczniowie zamiast dociekać znaczenia Jego słów spierają się o to, który z nich jest największy, pokazuje im za wzór dziecko? Do czego Jezus wzywa swoich uczniów w tej Ewangelii?

Opracowanie zadania 1.

Katecheta podsumowuje rozmowę. Przedstawia swoimi słowami komentarz z podręcznika (s. 12) i poleca, by uczniowie wykonali w zeszytach zadanie 1. (s. 13):

Na podstawie fragmentów Ewangelii i komentarza odpowiedz: do czego Jezus zachęca swoich uczniów?

Odpowiedź ma być krótka. Jeden lub dwóch uczniów może przeczytać swoją wypowiedź. W ten sposób katecheta sprawdza, czy uczniowie zrozumieli treść Ewangelii.

ZADANIE 1.

Jezus zachęca uczniów, by nie starali się być wielcy, nie myśleli tylko o sobie, lecz z pokorą dociekali sensu Jego słów i szukali prawdy. Zachęca uczniów, by byli jak dzieci, które się nie wstydzą ani nie boją zadawać pytań.

Część zasadnicza katechezy

Ankieta

Następnie katecheta rozdaje karteczki i prosi, by uczniowie je podpisali. Zapowiada, że będą na nich pisali pytania i zachęca do odwagi w ich stawianiu. Katecheta czyta lub opowiada swoimi słowami tekst „Ważne pytania” (podręcznik, s. 12) i prosi, by uczniowie napisali swoje pytania (zob. zadanie 2. s. 13). Nie zbiera kartek.

Teraz następuje systematyzowanie pytań pod kątem nauk, które na nie odpowiadają. Katecheta krótko przedstawia klasyfikację nauk. Można narysować schemat na tablicy lub posłużyć się wcześniej przygotowaną planszą według wzoru podanego niżej.

nauki formalne	nauki empiryczne	
	przyrodnicze	humanistyczne (społeczne)
np. matematyka, logika	np. fizyka, chemia, biologia	np. literaturoznawstwo, historia, socjologia, ekonomia, psychologia, filozofia, teologia

Katecheta zaznacza, że istnieją także inne podziały. Potem pyta uczniów, czy wiedzą, czym się zajmują wymienione nauki. W razie potrzeby wyjaśnia.

Istnieją różne podziały nauk. Najbardziej znany jest podział na nauki formalne i empiryczne. Te drugie dzielą się na nauki przyrodnicze i humanistyczne (społeczne).

Nauki formalne to np. matematyka i logika. Ich przedmiotem jest świat obiektów matematycznych: liczby, figury, równania, funkcje, zbiory itd. Formułują sądy twierdzące – pewne, które nazywamy aksjomatami (uczniowie prawdopodobnie poznali już niektóre aksjomaty geometrii euklidesowej).

Nauki empiryczne to nauki, których przedmiotem jest świat rzeczywisty.

Przedmiotem nauk humanistycznych jest społeczeństwo i jego wytwory. Do tych nauk należą m.in. literaturoznawstwo, socjologia, ekonomia. Formułują hipotezy, czyli sądy przypuszczalne.

Nauki przyrodnicze (fizyka, chemia, biologia) zajmują się przyrodą. Formułują sądy twierdzące oparte na obserwacji rzeczywistości.

Filozofia jest nauką najbardziej ogólną, podstawową. Pierwotnie zajmowała się wszystkimi wymienionymi wcześniej dziedzinami, które się potem usamodzielniały. Stąd filozofia jest ogólną nauką refleksją o świecie oraz nauką refleksją nad sposobami i regułami poznawania świata.

Teologia to nauka o Bogu.

Następnie katecheta prosi, by uczniowie przeczytali w podręczniku na s. 12 tekst pt. „Zdziwienie dziecka”. Zwraca szczególną uwagę na dziecięce pytania.

Na które z tych pytań potraficie odpowiedzieć? Którymi zajmują się nauki przyrodnicze? Jakie nauki zajmują się pozostałymi pytaniami?

Jeśli uczniowie mają problem z odpowiedziami, można tą tablicę narysować tabelkę i wspólnie ją uzupełniać (pisemnie lub ustnie).

Nauki przyrodnicze	Filozofia	Religia (teologia)
Skąd wziął się wszechświat, a w nim ziemia?	Dlaczego jestem? Czy mogło mnie nie być?	Gdzie jest ciocia, która umarła?
Jak powstał świat?	Dlaczego jest świat?	Jaki jest sens istnienia wszechświata, Ziemi, ludzi, mnie samego?
Dlaczego słońce zachodzi?	Skąd się wziął Bóg?	Kto to jest Pan Bóg?

Katecheta prosi teraz, by ochotnicy przeczytali swoje pytania z karteczek.

Jakie nauki odpowiadają na wasze pytania?

Katecheta ustala odpowiedzi wspólnie z uczniami.

Ustalenie hierarchii pytań

Następnie katecheta poleca, by każdy uczeń określił, które spośród pytań podanych w podręczniku w tekstach „Zdziwienie dziecka” i „Ważne pytania” oraz spośród własnych pytań z karteczki uważa za najważniejsze (zob. podręcznik, zadanie 3).

ZADANIE 3.

Uczeń wpisuje własną hierarchię pytań. Jest to zadanie o charakterze subiektywnym. Podczas katechezy uczeń mógł skonfrontować swoje zdanie z innymi, z kolei katecheta miał prawo opiniować ustalenia uczniów. Chodzi o pobudzenie uczniów do samodzielnego myślenia, a także o kształtowanie umiejętności oceny poprawności własnego myślenia.

Uwaga! Można także pracować wspólnie. Ktoś podaje, które pytanie uważa za najważniejsze i dlaczego. Chętni wypowiadają się, czy zgadzają się z tym wyborem, czy nie, i dlaczego. W ten sposób wyłaniamy te pytania, które większość uważa za ważne. Katecheta zapisuje najważniejsze zdaniem uczniów pytania na tablicy, a uczniowie w zeszycie.

Uczniowie mogą także w cztero- lub pięcioosobowych grupach ustalać hierarchię sześciu pytań. Jedna osoba przedstawia wspólny wybór i go uzasadnia. Wszyscy zapisują w zeszycie najważniejsze pytania (po jednym lub dwa z każdej grupy), pomijając te, które się powtarzają.

Dyskusja – „Jak sądzisz?”

Jeśli czas pozwoli, można przeprowadzić dyskusję na temat podany pod hasłem: „Jak sądzisz?”.

Katecheta może zapytać, czy uczniowie uważają, że rzeczywiście są ludźmi, którzy zachowują się tak, jakby w ich życiu chodziło tylko o to, by „zarabiać pieniądze i je wydawać; przemieniać jedną formę materii organicznej w drugą i produkować odpadki, które zalewają świat”. Należy pilnować, by uczniowie podawali przykłady ogólne, np. bohaterów filmowych – nie konkretnych osób znanych innym uczniom. Następnie można zapytać o drugą część „Jak sądzisz?”, czyli o cel i sens życia. Jaką odpowiedź daje Jezus Chrystus i Ewangelia?

Modlitwa

Katecheta prosi uczniów, by w myślach odpowiedzieli sobie na pytania („Refleksja i modlitwa” w podręczniku, s. 13).

Zadanie domowe

Należy przynieść wybraną gazetę (dziennik) i ilustrowane czasopismo.

Zadanie dodatkowe dla chętnych.

ZADANIE DODATKOWE

Podmiot lityczny dostrzega prawdziwą mądrość w umiejętności przyjęcia tajemnicy, w milczeniu i podziwie dla spraw, których nie można do końca zrozumieć, oraz w prawdziwej miłości.

Zapis w zeszyście

Temat: Masz odwagę pytać?

Zadanie 1. Pytania z katechezy, które uczniowie uznali za najważniejsze (zadanie 3.).

Materiały i pomoce na następną katechezę:

- rysunek szafy z szufladami na dużym arkuszu papieru (zob. „Materiały do wydruku”),
- kartki dla uczniów z podobnym, ale mniejszym rysunkiem szafy,
- przygotowana wcześniej scenka z dwiema uczennicami (rola mamy i córki). Scenka („Materiały do wydruku”).

Katecheza 4

Czym jest wiara?

Wprowadzenie dla katechety znajduje się na załączonej płycie.

Materiały i pomoce:

- rysunek szafy z szufladami na dużym arkuszu papieru (zob. „Materiały do wydruku”),
- kartki dla uczniów z podobnym, ale mniejszym rysunkiem szafy,
- przygotowana wcześniej scenka z dwiema uczennicami (rola mamy i córki). Scenka („Materiały do wydruku”).

SCENARIUSZ KATECHEZY

Katecheta rozpoczyna od wprowadzenia w sytuację ukazaną w scenie. Zapowiada, że wystąpi mama i córka. Mama stoi w kuchni przy stole i kroi coś na desce.

Scenka:

Uczennica udaje, że coś kroi na desce. Wchodzi druga uczennica.

– Mamo! Posłuchaj mnie! Mamo!

Mama podnosi głowę i patrzy na córkę:

– Słucham...

Córka odwraca się i, odchodząc, mówi sama do siebie.

– Ciekawe, co dostanę z matemy... Tyle mam roboty. Czy zdążę umyć włosy? Najpierw powiem Kaśce, żeby przestała o mnie plotkować. I jeszcze przypomnę Gosi, żeby mi przyniosła tę płytę... Wojtek chyba nie dostał mojego SMS-a, bo nie odpowiedział...

Mama patrzy za córką zdziwiona. Córka, cały czas mówiąc do siebie, odchodzi.

Prawdopodobnie uczniowie nie od razu zorientują się, o co chodzi. Można scenkę powtórzyć. Potem uczennice siadają, a katecheta przypomina, że nie są już one mamą i córką, i wyjaśnia sens scenki, nawiązując do modlitwy.

Czy to była rozmowa córki z mamą? Córka zawołała mamę i zaczęła „głośno myśleć”, ale mówiła tylko do siebie. Czy w ten sposób nawiąże kontakt z mamą?

Często się zdarza, że wołamy „Ojcze nasz!” i prawie natychmiast zaczynamy myśleć o czym innym. Nie myślimy „do Boga”. A Bóg słucha, czeka, aż zwrócimy się naprawdę do Niego.

Wstańcie.

Modlitwa

Zanim się pomodlimy, przypomnijmy sobie o obecności Boga i zwróćmy się do Niego wszystkimi naszymi myślami.

Chwila ciszy.

W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Amen.

„Ojcze nasz...”

Część wstępna katechezy

Opracowanie zadania 2.

Rysunki w waszym podręczniku na stronie 14 w żartobliwy sposób pokazują, że ludzie nie mogliby funkcjonować w życiu prywatnym ani w społeczeństwie bez pewnej podstawowej wiary czy wzajemnego zaufania. Wymyślcie własne przykłady.

Uczniowie mogą pracować parami lub indywidualnie, wykonać zadanie ustnie lub zapisać je w zeszycie. Można im podpowiedzieć, że sytuacje mogą dotyczyć pracy banków, poczty, nauki w szkole, życia rodzinnego, handlu, zasad zawodów i gier sportowych itp.

Część zasadnicza katechezy

Opracowanie zadania 1.

Na poprzedniej lekcji mówiliśmy o pytaniach, na które odpowiadają nauki przyrodnicze i humanistyczne, szczególnie o pytaniach filozoficznych i teologicznych. Dzisiaj chcemy odkryć, jaką rolę w ocenie faktów, zdarzeń pełnią kryteria wiedzy i wiary.

Uczniowie samodzielnie wykonują zadanie 1. (podręcznik, s. 15). Dzielą zdania podane w zadaniu na dwie kategorie: na te, które dotyczą wiedzy, i te, które wyrażają wiarę. Omawiamy je ustnie. Przy pewnych zdaniach może się zrodzić wątpliwość, np. czy wiem, czy wierzę, że przyjaciel mnie nie okłamuje, że babcia mnie kocha. Zaufanie, jakim darzymy drugiego człowieka, przekracza sferę wiedzy i wchodzi w sferę wiary.

ZADANIE 1.

Wiedzy dotyczą zdania: *Chodzę do szkoły. Dwa razy dwa równa się cztery. Ziemia nie jest płaska. Jestem człowiekiem. Piłka jest okrągła.*

Zdanie *Jutro też będzie dzień* nie jest jednoznacznie zdaniem dotyczącym wiedzy, choć teoretycznie to „wiemy”. Ale jeśli ktoś na przykład jest ciężko chory, umierający, to może powiedzieć, że dla niego jutro może nie być. A jeśli ktoś jest chrześcijaninem, to wierzy, że jutro może nastąpić, ale może też przyjść koniec czasu, o którym mówi Biblia.

Wiary dotyczą zdania: *Przyjaciel mnie nie okłamuje. Moja babcia bardzo mnie kocha. Bóg jest dobry.*

Można mieć wątpliwości, czy „wiem”, czy też raczej „wierzę”, że przyjaciel mnie nie okłamuje, a babcia kocha.

Wiedza i przekonanie różnią się od wiary. Wiedza i przekonanie są oparte na

wynikach badań nauk przyrodniczych i naukowych doświadczeń, a uznanie ich za prawdziwe nie wymaga wolnej decyzji człowieka i nie łączy się z ryzykiem ani z relacją między osobami. Wiara natomiast wymaga wolnej decyzji człowieka, zaufania – przeważnie do kogoś, a nie do czegoś.

Zastanówmy się zatem, jaki jest związek wiary z ludzkim życiem. Spróbujemy uzasadnić, że ludzie kierują się w życiu nie tylko wiedzą, ale także wiarą, i że dzięki wierze odkrywają sens życia i prowadzą uczciwe życie, nawet gdy nie kierują się wiarą religijną.

W celu zobrazowania omawianego zagadnienia katecheta rysuje na tablicy albo przynosi narysowaną na kartonie szafę z szufladami. U góry jest napis: „Życie”. Prosi, by uczniowie podali różne środowiska, w których człowiek może funkcjonować. Można podpowiedzieć jeden lub dwa przykłady. Być może uczniowie podadzą własne. Katecheta wpisuje na każdej szufladzie jedną „sferę” życia ludzkiego: dom i bliska rodzina, praca i ludzie w pracy, religia (wiara religijna), dalsza rodzina, hobby, przyjaciele, sąsiedzi, rozrywki, sport, wypoczynek...

Takie same rysunki, lecz mniejsze, rozdajemy uczniom.

Szafa oznacza nasze ludzkie życie. Składa się ono z wielu różnych zajęć, prac, rozrywek, przyjaźni i znajomości. Każdy ma za zadanie napisać, co w poszczególnych środowiskach, w których żyje, dominuje bardziej: wiedza czy zaufanie, wiara.

Przykłady:

- rodzina (relacje z bliskimi: z rodzicami, rodzeństwem);
- szkoła (nauczyciele, praca na lekcjach);
- nauka w domu (odrabianie lekcji);
- religia: modlitwa, Msza święta, spowiedź;
- klasa (koleżanki i koledzy z klasy);
- przyjaźnie w szkole (najbliżsi w szkole);
- przyjaźnie poza szkołą (np. z podwórka);
- zainteresowania: muzyka, gry, sport, filmy;
- znajomości zawarte przez Internet;
- inne.

Co stanowi podstawę właściwego funkcjonowania w tych relacjach? Co je wszystkie przenika i daje poczucie bezpieczeństwa? Wiedza czy wiara i zaufanie?

Być może uczniowie odkryją, że nie tylko wiara w ludzi, ale przede wszystkim w Boga obejmuje wszystkie sfery naszego życia. Jeśli sami uczniowie tego nie zauważą – pomagamy im to odkryć.

Jesteśmy wierzący. Może i praktykujemy. Ale Boga „wsadziliśmy” do jednej, oddzielnej „szuflady”, tak jakby On nie miał związku, a więc i wpływu, na inne sprawy naszego życia. Czy są dziedziny, w których się z Nim nie liczymy?

Jeśliby ktoś powiedział: „Teraz oddycham, a teraz daję odpocząć moim płucom i nie oddycham” – czy mógłby żyć? Spróbujemy, ile czasu wytrzymamy.

Uczniowie nabierają powietrza, katecheta mierzy, ile czasu wytrzymali. Nie pozwa-